

Epitafi pod zvonikom:

Lenkovičevega prim.z nagrobnikom v Mekinjah in v Šmartnem pri Litiji.
Stilno zelo blizu. Okoli nog se mu opleta kača s človeško glavo.

Vilandersov res zelo s roden Kacianerjevemu - tudi tu se je okoli leve noge menda ovijala kača.

Srednji epitaf moža z dolgo brado. Stilno važna vzporednica kipu sv. Martina v ^{Zgornji} Dragi pri Stični (prim.oklep, draperijo zastave, ki je slično urejena kot Martinov plašč v Dragi. Torej je ta epitaf važno dopolnilo Martinovega kipa, ki je spet toliko kvaliteten, da je vreden pozo nosti.

Cevc, Zap.XX.str.5, 27.X.50.

(šir)

Pergament 87 listov 2 ovojna. 19 x 28.5 cm

Lesene platnice s črnim usnjem, kovinski ornamentirani oboji na oglih in v sredi. Na notranji strani ovojnega lista znak 1678.XIV.K.28. Pisava posnema tiskane lat. črke, deloma mešano z blede rdečo kurzivo, sicer črno.

List 1^a Forma Niustium introducendi in Cellem.

List 2^a Naslovna stran slikana arhitektura, na vsaki str. 2 stebra, spodaj zokelz obešenim sadjem na sredi. Grb z arabesko ornament. belim poljem. Lesna polovica ima v sredi vod raven rdečkast pas, leva rdeč latisnki F. Nad stebri arhit. s trto, zgora volute in kartuša karakter. 17.stol., 1.pol. Z napisom: Omnia ad maiorem Dei gloriam. Med stebri napis: Liber orationum sive collectarum tote anno in ecclia dni solitarum.

List 3 - 8 koledar črn in rdeče. Poznejši zapisek pri 29. jan. Francisci Salesij
Epi: Gebben Missa. 25. sept. ²edicatio eccleae soleum. Pozneje vstavljeno, kar doka=
zuje znak + pri 26. det in zapisek spodaj

+Ani ~~versarium~~ Foundationis Cartusiae Fraidnicensis, sledi paginacija 9 - 40.

Str. 1. Orationes de tempore, pismo rdeče in črno.

str. 1. 3 iniciale e, e, p z angelj. glavicami in karakter. rasti. in pasnimi za=
voji. 2 inic. P. in E. 3. A, posebno bogata, z glavico in zavoji.

4 inic. E in D. Iniciale lila, rdeče, zlato, plave, orančne brve v kombinacijah
S. Inic. I. R. bogata C s soncem v sredi, v tesktu Concede. Miniatura rojstva
Kr., jožef stoji. Marija pol kleči, nad pleteno zibelko na kateri leži nago
dete.

6. L. D., drugi D. z dokolenskim mučnikom sv. Štefanom na rdečem polju.

7. O. E. I z zavoji, črnim orlom simbolom sv. Janeza Evang.

8. C. B. D. preprosto

9. O. D. O. "

10. I. D. D.

11. O. B. D. preprosto. / K tekstu In epiphania Domini miniatura sv. 4reh kraljev
z Marijo sedečo z detetom v naročju in 3 kralji v podobi 3 redovnikov, klečeč
v cistercijanskih oblekah, brezbradi, za njimi kleči redovnica, kartuzijanka(?)
za obema stoji redovnik z brado (trapist) ob njih zvezda.

12. D. D. V. preprosto

13. I z ^(al. 72)zavoji O.D. preprosto k tekstu: In solemnitare Sanctissimi miniat. krog z žarki na sinjem dnu in zlatem polju v sredi z napisom: I H S sest. iz znakov trpljenja Gospodovega, spodaj srce, klešče in roka s kladivom.

14. O.D. ^{barvne}~~brnke~~ preproste

15. F. C. P. D. preproste k dominica septuagesima na rdečih oblakih, z zlato sončno glorio obdan Bog oče, blagoslavlja z desno, v levi zemeljsko oblo.

16. P. P. D. navadno

17. P. I. T. navadno

ob dominica prima 40 ^{mae}~~noe~~ kraji David v plašču s hermelinom in dolgimi visečimi rokavi, pred njim na tleh harfa.

18. F. C. A. navadno-

19. R. A. P. M. navadno

20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32, več navadnih

33. k tekstu Adesto supplicationibus nostri, sličica brezbradega v redovni obleki (riaji) pred njim znaki trpljenja, križ, goba, sulica in bič

34. nav.

35. nav. k dominica Palmarum, miniatura dečka v rdeči dopetni halji s križem čez ramo, v levi košarico iz katere gleda menda petelin. Jezus.....

36. nav.

37. In Coena dñi. Doprsen Jezus s prevezanimi ledji, s plavim plaščme čez rame z ranami na rokah, velikim križem v levi, s kelihom s hostijo v desni.

38. navaden

39. navaden

K Ad nonam oratio, na oblakih v rdeči mandorli na zlatem dnu od smrti vstali

Jezus, v rdečem plašču 40,41,42,43,44,45,46,47,48 navadne,49

49. k In ascensione Dni, na oblakih v rožni mandorli na zlatem dnu v rdeči oblek

s plavim pasom v nebo idoč Jezus

50. navadne J z zavoji

51. navadnje J z zavoji in na vrhu ognjen jezik, v tekstu Sancti Spiritus .Go= lobček, sv.Duh z razprostrtimi perutmi in 4oglatim nimbom.

52,53,54. navadne

55. J z zavoji, zlata pisava.K In festo corporis Jesu Christi.Na plavem obla= ku 2 moleča angelja, črna monštranca iz karakter. zavojev z dvema plamenicama na krajih angeli. glavico na vrhu, nad njo križ.

56,57,58,59,60,61,62,63,64, navadne.

64 K Dominica 24 na ~~zlat~~ zeleni veji velik stiliziran cvet.

Sledi Paginacija 1 do 78 na listih 41 do 79.To je najbogatejše opremljeni del. Str. 1. O z zavoji in angeli.glavico.

C z zavoji in fracast obraz.

P z zavoji.

2. J z zavoji, 3. sv. Sebastian, 3.sv.Pavel v oblakih, meč ga presunja. Z des= nico kaže na ime IHS v črnem krogu z zlatim dnom. D zlat na ~~steno~~ polju mo=

nogram Marije.⁵ Na robu pristavek: 29.Jannarii S.Francisci Salesij Epi tot: de
com excepta oratione Deus qui ad & quam require folio vltimo.

J z zavoji pri In purification B.V. Mariae.M.Božja sedeča na tronu z detet om
stoječim na desnem kolenu.

6,7,8. navadne

9.D z zavoji in angeli glavico Miniat sv. Jožefa vodečega z desno jezusa, opi=
raiočega se z l vo na cvet čo palico.

10. O z venčnim motivom.

11. D.C. z zavoji in angeli. glavicami.

Marija ob pultu klečeča iz Oznanenja.

12. navadno

13. sv. Marko kleči, ob simbolu leva.

14. I⁽²²⁾ z zavoji , stoječ sv.Filip

15. sv. Helena ob velikem križu, s križem v desni

16. sv. Katarina Sienska v rimski opravi do prs s križem, trnjev venec na glavi.

D z purpurnim dnem.

17. D dvakrat

19. sv. Janez Arst. do kolen z jagnjetom na knjigi.

20.D(dvakrat) O z stilist. cvetnimi motivi. Ob D sv. Janez z ovčico z nimbom
in palico v pod bi križa...

21. D.B.C.Q , kakro na 20.

23. sv. Peter s ključmi

24. sv. Pavel z mečem D dvakrat s cvetnimi polnili.

25. pri Visitatio BMV Srečanje Marije z Elizabeto

26. F.C.C.P.D s cvetnimi polnili.

27. D.B isto. Stojéča Marija Magdalena s križem.

28. D.E. s cvetnimi polnili

29. D 2krat " "

Sv. Ana na tronu, pred njo čitajoča Marija, nad njima sv. Duh.

32. D.D. dvakrat s polnili. Sv. Dominik. Tri Transfiguratio 2 dete Jezus, stoječe v lila plašču s knjigo v roki, nad njo Mojzesove table.

33. D dvakrat, A s polnili

34. Sv. Lovrenc do kolen D kot zgoraj

35 D.P. kot zgoraj.

36 D dvakrat.

37. D.F. z zavoji, angeli. glavicami. Marijino vnebovzetje.

38. C dvakrat z zavoji, angeli. glavico in vazo.

39. J(alil?) C A z zavoji do pasu sv. Bernard z orodji muke Kr.

40. D s polnili

41. sv. Avguštin s otrokom v ornatu. D s polnili

42. J(alil?) P z zavoji

Glavosek sv. Janeza Krst.

43.D.M.I z zavoji

44. Marijino rojstvo, E.C. z zavoji, posebno bogato.

45. sv.Ana z malo M.božjo.

46. B.D. s polnili Exaltac. crucis Jezus z velikim križem.

47 A.P.D.

48 D.E. dtto

49. Do pasu sv.Matevž s sulico, B.A. večje, navadno.

51.J(ali I?) bogat z zavoji in glavico.Sv.Mihael

52.J(alii?) z zavoji, sv.Hieronim pred križem klečeč.

53. I(ali J?) dvakrat.O z zavoji, dopasu sv.Franč.Šeraf. Zdolaj naoblakih Bruno.

54. D bogato z zavoji in ang, glavico.Pod njim sv.Bruno moleč.

55. sv.Bruno stoječ na oblakih s križem.

57. sv.Luka z volom.

58. sv.Jršula do kolen.

59. sv. Juda z žago.

60 I(ali J?) z zavoji

64. sv.Hugo škof z gosjo.

65.sv.Katarina, D lep.

67. sv. Andrej

68. sv.Nikolaj

69. D bogat z zavoji in glavico

70.S.Tomaž s sulico

72,73,74,75,76 barvane iniciale

77. ^{slovesna} pisava . D in J z zavoji in ang. glavico.

78. slovesna pisava

80 izgleda druga roka. D.C. bogato z zavoji

81. A.D.P.

82. A.D.P. bogato z zavoji

83. R.D.

82^b. Ecce homo do pasu. Marija z Jezusom do kolen. Naslednje brez paginacije.

1^a sv. Janez Krst. z backom pod drevesom. Ovet gavtrože v njem O(zlat) z do-
prsnim sv. Brunom s križem.

1^b D C in bogata 2^a P.F. bogata, križ.

Na oblakih v zlati mandorli Marija z vencem zvezd okoli glave. Jevo polagajoč
na ramo Jezusovo, z ranami na rokah.

2^b V.P. bogata. Sv. Janez Krst, krščuje moža in ženo v vodi.

3^{a,b}

4^{a,b} *Litanijske*

5^a krasnopolis posnemajoč

5^b D.D., 6^a D.D. z zavoji brez barv. 6^b I.O. z barvami bogato z zavoji

7^a I.D. z zavoji barve.

Korna knjiga , rokopis na pergamentu z notami in miniaturnami. Na predzadnjem

listu zapisek: Explicit lib. Anno Dni M^oCCCCXVIII.

Stele, XI, 21.10.1922, str. 23-

39.

5 nagrobnikov družine Villanders.

Die Familie Villanders gehört zu den ältesten Geschlechtern Tirols. Der Grabstein des letzten Villanders befindet sich in Neustadt l.

Herr Wilhelm von Villanders zum Wördl nach Valvasor Thl. III. Buch IX, 85 im J. 1543 Verordneter in Krain. Er stürzte nach demselben Buch XI, 659 gleich sei-

nei Urgorssmutter Afra vom Pferde und starb ~~an~~ an den empfangenden Wunden am 8. April. 1547 wie aus der Umschrift des Grabsteines sich ergibt, welche lautet: Hier. liegt. begraben. der. Edl. und. Fofl. Wilham (sic). von. Villanders. zum. / Wortl. der. letzt. des. Zunamen. gest. / orden. am. Charfreitag 1547. und. sein. Vater. Sigmund. Villander. / ist. auch. hier. begraben. dem. Gott. Gnade. Oben von Haupte rechts liest man auf einem viereckigen Tafelchen: Sein alter 54. Unten in fünf Zeilen Kunigund Vilandesin eine/ geborne von Guetteberg starb / im Jahr 1533. Anna Villandersin eine geborne von Trautsam. oben: Sie transit/ gloria mundi 15.47.

Diese Anna v. Trautsam oder richtiger v. Trautson war eine Schwester Johanns II Freiherr von Trautson kais. geheimer Rathes und Obersthofmeisters. Dieser Trautson erwarb sich in Österreich grosse Einkünfte, erhielt in seiner Heimat Tirol Villanders, das schon früher von den gleichnamigen Edelsgeschlechte weggenommen war. Die vorgenannte gewitwete Anna, vermählte sich wieder mit Joseph Freiherr von Egk, den wir in Valvasor Buch IX 85 von den Jahre 1563 bis 1573 als ständischen Verordneten von Krain lesen.

Die Familie Welsperg vereinigte nach Erlaubnisse Ferdinand I ihren Wappen mit den Wappen von Villanders l. 1564. Der Villanders Wappen: auf rotem Felde ein eckig gezogener silberner Querbalken.

Nach Valvasor Angabe Bd. III. Buch XI. 659 kam nach Hinscheiden der beiden

letzten Herren von Villanders deren Herrschaft World an die Herren von Lenkovitsch. Hans von Lenkovitsch war schon im Jahre 1556 oberster Feldhauptmann der windischen und crabatischen Lande. Jahre 1558 erhielt er das Incolat in Krain und starb, wie sein Grabstein in Neustadt^l gesagt, am 22. Juni 1569 und ward im Besitze von World im Franciscanerkloster zu Neustadt^l beigesetzt. Ein späterer Georg von Lenkovitsch erhielt 1. 1593 das Incolat in Krain. Katharina von Lenkovitsch war mit Nikolaus Frangipani vermählt. Dieser war vom Kaiser Matthias im J. 1616 zum Baus der Königsreich Dalmatien, Kroatien und Slavonien ernannt und starb kinderlos 1647 in Wien.

Die Familie von Sigisdorff (oder Sigerdorff) ist innenösterreichische Familie welche besass in Krain (nach Valvasor Buch IX, S. 16) Schloss und Herrschaft Altenlack bei Bischoflack. Nach desselben Angabe Bd. III. 333. war Herr Baltasar von Sigerstorff mit acht Pferden nebst anderen neun Herren aus Krain im Jahre 1527 bei dem ~~anderen~~ Einzug des zum böhmischen Könige gewählten Erzherzogs Ferdinand I. zu Prag. ~~Dixxixxiernmarkerxchristopherrx~~
Hanns Jakob von Sigerstorff, Vormund der von Herrn Hermann von Hohenwart hinterlassenen Erben, brachte nach Valvasor Buch XI, 282 deren Schloss Hofmannsburg im Jahre 1588 an sich, musste es aber im Jahre 1614 der Familie Hohenwart wieder abtreten. Ferner besass diese Familie Schloss Preseck oder Preisseck, drei kleine Meilen von Neustadt^l (Valvasor XI, 454) Hier zu Neustadt^l ruht Georg von Sigerstorff. Die Inschrift lautet: Georg von Sigisdorff zu Grosswinklern gwester Hauptmann zu Zneg und seine Gemahlin Anna eine geb. Semenishin, der gestorben den 16. Ianuar im (15)73 Jahr. Er ist dargestellt in Rittertracht. Wessen Wappen ist in Valvasor Buch XI, 115 abgebildet und das der Familie Semenitsch, die gleichfalls zum Ritterstande Krains zählte, ^{dasselbst} ~~dase~~ Hist. S. 118.

Die Familie Gall soll aus der Schweiz herkommen und zählt zum Adel des Herzogthums Krains, mit ihren Beinamen von Gallenstein führt die Familie in Oberkrain. Das Alter dieses Geschlechtes erhellet aus einem Vidimus Jakobs von

von Lamberg, Freiherr von Stein, kaiserlichen Landeshauptmanns in Trien vom Jahre 1562 für Christoph Gall zum Lueg, Regiments-Rath der niederösterreichischen Regierung über die von Herzog Berthold von Meran im J. 1154 erfolgte Bestätigung der vom Grafen Bernard von Kärnten dem Kloster Viktring gemachten Schenkungen des Hofes und Gutes zu Niuwenhoven. Dieses Vidimus bestätigt dass der in der genannten Urkunde des Herzogs Berthold von Meran, welche diesem Vidimus eingeschaltet ist, als Zeuge angeführte Albert Gall desselben Names und Stammes sei. Christoph Gall erhielt nach den Adelsacten das Prädicament v. Gallenstein l. 1563.

Man findet die Gall in mehreren Urkunden. In einer aus dem J. 1557 war er Christopher Gall zum Lueg verordneter Besitzer des Landrechtes in Trien, dess gleichen standischer Verordneter in den Jahren 1567 und 1569 nach Valvasor: Th. III. Buch IX, S. 85.

Am 28 März cedirt Christoph Gall v. Gallenstein einen Schuldbrief von 600 fl an seiner Schwager Sigmund von Wildenstein. Erzherzog Carl von Steiermark ertheilt 1565 dem ~~ganzen~~ ^{ganzen} gesammten Stamme der Gall von Gallenstein in Anbetracht der Verdienste derselben und insbesondere der Christoph Gall, das Recht, einen goldfarbenen, offenen Turnierhelm zu führen und sich des rothen Wachses beim Suegeln zu bedienen. Christoph hatte in der Grafschaft Cilli mehrere Besitzungen als Lehen, ~~hier~~ Von demselben Christoph der römisch-kaiserlichen Majestät Rath und Verwalter der Hauptmannschaft und des Vicedomantes der fürsterlichen Grafschaft Cilli ist ein Verzicht: Lehen vom 18. Juli 1570 an die Gebrüder Dietrich, Christoph und Adam Wildenstein als Gerhab, die Erbschaft von 344 fl. vorhanden Christoph Gall war auch niederösterreichischer Landmann, sehr jung trat er im J. 1561 als Regiments raths in das niederösterreichische Regierungsraths-Gremium, ~~er~~ ^{er} blieb dort bis zum Ende 1568 und lebte hernach auf seinen Gütern in Steiermark. L. 1570 finden wir ~~in~~ ^{an} als Verwalter der Hauptmannschaft in Cilli, wo er auch mehrere Lehen besass. Er hatte Witwen Catarina Gera, Georgs von Morax Frau, zur Ehe, hinterliess er aber keine Kinder. Die zweite

"rau war Helena, Tochter Sigismunds von Wildenstein, und die dritte Hausfrau Anna von Falbenhaupt.

Der fünfte Grabstein ist von Gregor Rab der am 3. Aug. 1599 gestorben ist, und einen Sohn Nahmens Martin hatte, der am 11. Juli 1622 starb, ferner dass das le tzteren Sohn Georg vor seinem Vater am 9. August 1621 dahingeschieden ist. Ein Georg Rab war ^{der} am 7 Febr. 1586 einen Wappenbrief mit Lehenbesitz- Fahigkeit erlangte, dessgleichen ^{der} am 1. Dec. 1604 den Adelstand mit dem Pradicate von Rabenstein und ein Johann Rab im J. 1650 das Incolat in Krain erhielt.

*Stele: Fig 1 nagrobna Villauderj MDZK: II. 1857, * str. 180-188: Letztaische
Fig 2 " " Lubovica Notizen über die fünf Familien ...
von J. Bergman*

Samostan:

Arhiv in dragocensoti knjižnice varneje shranjene v pritličju.

Cerkev: od bombandiranja de oma poškodovana, slikana okna v prezbiteriju, posebno sev. vzhodna.

Poslopje desno od vhoda v franč. samostan z lepim portalom (kamen) z letnico 1696 ima v pritličju proti dvorišču od rto obokano lopo, slonečo na kamnitih stebrih, 8kotne oblike z enostavno geom. tristranimi kapiteli.

Desno od vhoda zazidan tej arhitekturi taj okrogel steber.

Stele, CXVI, 27.3.1945, str. 62-62.

Fotografije str. oltarjev, ki so nedvomno delo ljubljanske franč. delavnice. Pri P. Ciprijanu Kristus stoječ na zemeljski obli, oviti s kačo in mrtvaško glav. Zelo dobro delo franč. delavnice.

Stele, CXXIII, 25.10.1937, str. 55.

Križev pot v c. je bil v zelo slabem stanju. Zato so ga l. 1877 popravili in dodali nove okvirje, ki jih je naredil podobar ozbič iz kamnika v gotskem slogu.

Zg. Danica, l. 1877, str. 131.

Prezbiterij je zelo star, verjetno še iz 14.stol. Kostanjeviški samostan je imel na tem kraju cerkvico zidano v gotskem slogu. Ko so se l.1459 iz Bosne pregnani frančiškani naselili v Rudolfovem, so dobili to c. , ki je bila posvečena sv. Lenartu. Pozneje so gotskemu prezbiteriju prizidali še ladjo v enakem slogu, ki je imela 1 sen strop. L.1664, ko je požar skoraj popolnoma uničil mesto, je uničil tudi franč.samostan s cerkvijo. Matija Kastelic je dal na lastne stroške popraviti škodo. Kot dober arhitekt je tudi sam vodil gradnjo. K prvotnemu gotskemu prezbiteriju so prizidali novo ladjo v drugem slogu. V 18.stol. so z novim oltarejm popolnoma okravarili notranjščino prezbiterija. Zazidali so tudi okna, razen enega. Cela cerkev je bila v zelo zanemarjenem stanju.

~~Rred~~ Pred 20 leti pa so začeli popravljati stavbo. L.1866 je stavbni mojster G.B. Pascoli izdelal jako okusno lice, ki je 21 m visoko.

Prezbiterij je dobil prvotno lice, okna so dobila slike na steklo

Delo je prevzela firna Neuhauser iz Innsbrucka. Kamnoseška dela pa kamnosek Toman iz Ljubljane.

L.1885 je bil dovršen vel.oltar

Slikarijo na sten^e in ^{obloku} sliki za oltar je naredil Ogrin iz Vrhnike.

Zg.Danica, 1.1886, str. 118.

Vel.oltar in pet str. je bilo popravljenih. Popravili bodo notranjost prezbiterija in podrli preddvor z obzidjem pred cerkvijo

Zg.Danica, 1.1864, str. 159.

Cerkev vsa prenovljena: poslikan strop, pozlačeni oltarji. Ob stebrih so naslikane scene iz življenja Frančiška.

Zg.Danica, 1.1868, str. 297.

Za časa turškega napada l.1469 so frančiškani pribežali iz Bele Krajine v Novo mesto. V Beli Krajini so se naselili, potem, ko so jih Turki pregnali iz Bosne. ~~xxxxxxx~~ Naselili so se pri treh farah, v prejšni samostan nem. viteškega reda. Pri Gradacu pa sta jim črnomeljska gospoda začela zidati nov samosta. Zaradi turškega vdora se je delo ustavilo, Turki so požgali tri fare in vse začeto delo v Gradacu. V Novem mestu so jim dodelili l.1470 staro cerkvico sv. Lenarta. Cerkviaca se imenuje "capellam st. Leonhardi conf. in oppido Rudolfswert." Samostan so si sami sezidali l.1472. Ta najstarejši del je ohranjen še danes, t.j. četverokotnik v katerem središču se nahaja vodnjak.

Zg.Danica, l.1905, str. 109.

Letnica 1472 nad sam.vrati pomeni čas zidanja samostana. Ostanki prvotnega zidanja so še ohranjeni danes - četverokotnik v katerega središču je vodnjak.

L.Podlogar: Kronika mesta Črnomlja, l.1900

(str.45)

Die Franciscanerkirche hat im Chöre Spitzbogenfenster und Kreuzgewölbe mit drei schönen Schlusssteinen. Das Schiff hat ein Tonnengewölbe aus späterer Zeit. Wahrscheinlich hatte das Schiff ursprünglich eine ebene Decke. Im Kloster sind hie und da spitzbogige Wölbungen.

Konrad Črnologar: Kunstgeschichtliches ~~mm~~ aus Unterkrain, VII Rudolfs-wert, MMK. IV. 1891. S. 8.

Licitacija za popravila v samostanu in cerkvi in opis del.

L.Zeitung, 1826, 2 knjiga, str.

1555

Prešt Mihael pl. Kunberg je večkrat presil, da bi v mesto prišli kapucini. Take se je s te prošnje obrnil na kapitelj, ki je 7. julaja 1653 v Gradcu zasedal. A medtem je presilec inrl. Njegov naslednik, prešt Ivan Andrej pleni ti Stenberg, je l. 1655. prošnje povelil. Frančiškani se nasprotevali. l. 1655. je bil poslan v Novo mesto pridigat o. Reginald, Ljubljčan, kakor prej o. Martin, Radevljičan. Poslednjič je bil prešt Stenberg izbran od nuncija v tej sporni zadevi. Ker je za kapucine presilo vse mesto, so postavili končno vogelni kamen 11. jun. 1658. Postavil ga je prešt Stenberg. Samostan je bil postavljen zunaj mestnih vrat, na svetu, ki ga je daroval Jurij Jankevič s soprogo Marijo Sidenijo, rej. bar. Russenstaiske. Vogelni kamen je bil postavljen, dele je pa zastale zaradi pritožbe frančiškanov v Rim. Stvar je deželni glavar Volbank Engelbeht grof Turjaški poravnal s tem, da je dal frančiškanom 500 geld. Grof je dal tudi ves les za gradnjo iz kočevskih gozdov. Cerkev je na čast sv. Jožefu posvetil senjski škof Ivan Smoglavčič 4. sept. 1672. leta 1786. se samostan zaprli.

A. Koblar: Črtice o kapucinskih samostanih štajerske province, IMK IV., 1894 str. 235.

Črna Marija 87 cm vis. 50 šir. Do pasu, oblečena v temno modro obleko

Franže na desni rami. "a rami zlat križ. Križ tudi nad čelom M̃p Õv na desno in levo glave zlat nimb, okrogel. Obrnjena pol v svojo levo. Desno roko ima stegnjeno na prsih, pod vratom velika rombasta broša z napisom: De peplo B.V.

Jezus sedi na levi. Polkrožen zlat rob gre od desne Marijine po Jezusovi nogi in na napolzaprto navzdol obrnjeno njeno levico, ki jo drži pod detetom.

Glava Jezusa nenavadna z velikim čelom in nimb. V levi drži knjigo, z desno o blagoslavlja, z dvema stegnjenima prstoma. Plava suknja, dolg rjav plašč in rdeča podšivka vidna čez pas.

Slika je v bar čnem altarju iz časa proti sr.18. stol.

Med portreti pr štov: Bartholom:Arco 1852-1868 Podpis Jos.Tscheferin pinxit 1866. Dosti zanimivo.

Simon Eques de Wolf 1869 -1881. Slikal Franc Zorc pozn.župnik.

Empirska rezljana miza(etnografija!) na vrtu pred kapitljem.

Stele, XLIX, 30.4.1930, str.30-

31.

Tintiretto : Sv. Nikolaj - fot.

Il.Slov.1926,št.250,št.44.

Glej pod Novo mesto - mesto

Slike: zunanjščina c. str.190

vel. oltar

11.Slov.1930, L VI, št.24, str.185 - 192.

Sternen - Pieta za cerkvijo. Mreža. Prati svinčnika.

Seda: zelo lep Tintiretto je že restavriran z Dunaja nazaj.

Zadnji oltar na žen.strani, sv.Ana uči Marijo. lepa slika zelo zamazana - Metzinger, ca 15 cm, spodaj dodana, deloma obribana. 3 raze v zgornji partiji, sred 18.stol. res lavrirati.

Korne klopi lepe altarzijske MDCCLXVI I. P. F. 12 apostolov.

Oltar Christus na križu spodaj Kurz v. Goldenstein.

Veliki oltar zadaj zasmoljen, barve odrgnjene, mogoče uporaben za kako drugo cerkev. Orgeljska omara naj se obdrži poleg novih orgel, konec 18.stol. zelo lepa.

1733 Metzinger(?) oltarna slika sr.oltarja na juž.strani. Janez Nepomik, restavracija potrebna, zamazan. Zadnju juž. str. oltar sv. Jakob - Metzinger, zamazan, restavracija potrebna. Lep. Kr. na Oljski gori - 1. oltar na juž. str.

Sv. Barbara zelo lepa v srednjem juž. oltarju - Metzinger? Spodaj pridano.

Vseh 5 oltarjev potrebni restavracije.

Nadjo naj se ne poslika, strop naj se očisti, tudi oltarje. Obok prezbit.

Im. zaradi vloge ki prava od zgoraj. Stole XCIII, 28. 9. 1913, št. 28. 1913

Vel.oltar: Tintoretto, sv.Miklavž.Spodaj kakih 20 sc. podpognjenih in se suče. Rob ves pretgan. Jeblji na robovih so popustili. Na levi zgoraj zelo preperelo in raztrgano platno.Luknje. Vielfach schon unterklebt und ausgefüllt. Treba misliti na popravilo.

Kolorit beneč. močno pod v livom Tiziana, lastonožno. Zelo zapračeno.Gefirnirt.

Poročilo Franketa & Mantuani. Ladja zunaj popravi - kako je z zadevo? Tintoretto kulisa. Vavpotič osnažil.Lakiral. Kista je že pripravljena.Rob. Prošt je imel namen jo tako gori poslati. Stroške prevzame vlada, nekaj pa dajo sami. Čeli da se kmalu zgodi.Do otvoritve želez. kripti in cerkev popolnoma dodelani. Pismeno poročilo!

V proštiji v mali sobi (obednica?) na stro u slika čudež Marije Snežne iz 1. pol.18.stol.

Kapela:v baročnem romu črna M.božja na glatnu, na zlatem ozadju. Na prsih ima napisnik na sponki napis: "De poplo B.V. Zgoraj v levi v kotu MP na desni 6V. Iz zadnjih stoletij.

Stele, CVII, 10.3.1913, str.23-24.

5 slikanih oken v prezbiteriju, v veliki meri razrušenih zaradi zračnega pritiska povzročenega po bombandiranju. Sicer poškodbe samo zunaj cerkve. Zlebovi vise dol, strehe poškodovane, a popravljene. Rarbita v glavnem tudi vsa okna v ladji, vendar bolje na sev. kot na juž. strani.

Stele, CXVI, 27.3.1945, str. 62.

V ladji v sev. in juž. steni odkrito po eno gotsko okno. Izdrto krogovičje, na notranji steni polihromacija. Dokaz za to, da je starejši del stavbe - ladja - gotskega porekla.

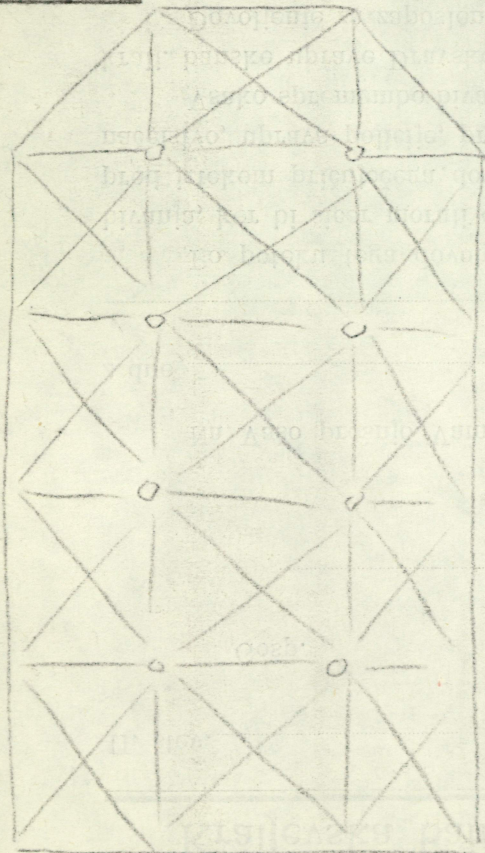
Stele, CXXIII, 5.10.1937, str.41.

Pod streho ladje se vidi ometana pozneje povišana stena, ki je nosila raven strop. Strop je bil nižji od sedanjega oboka. Na severni steni se vidi

vrhnji pas zelo dobre rens. slikarije z vencem, ki ga tvori bel ornamentiran pas trak s sadnimi obeski.

V zidu prezbiterja je vzdanih mnogo reber iz terre cotte in drugih kosov gotске zidave.

Kripta:

Triladijska, s tristranim zaključkom. Dvoranski tip. Arhitektura stebrov iz opeke, prednih iz peščenca. Glave s preprostimi profili iz peščenca. Gotski križasti oboki brez reber.

V oknih kamnoseški znak:

Za oltarjem na steni v freski naslikan oltar iz Jelovškovega kroga.

Tip prezbiterijske dovrane, ustreza prezbiterijskem zaključkom v južno nemških dvoranih.

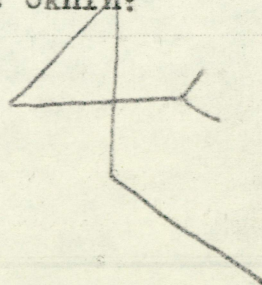
Na portalih, ki vodi ven na juž.stran več kamnoseških znakov. Isti kot v oknih, variacija pa:

Juž. trodelno okno v ladji pa ima kamnoseški znak:

Na portalu v
kripti od zunaj

Na oknih:

Konserv. Franke legt ein Restaurierungsprogramm vor, das für die Aussen-seite die Erneuerung des Verputzes des Chores und der Sakristei, die Aufma-uerung der abgetragenen Streben und die Austupfung des Freskogemäldes mit der Darstellung der Pietà vorsieht. Ausserdem soll in der Krypta der hohlliegende Verputz abgeschlagen und an Wänden und Gewölbe erneuert werden, während die Sandsteinpfeiler von der Tünche zu befreien sind.

MDZK: III.F.11, 1.1912, str. 140: Tätigkeitsbericht.

Das äusserst wertvolle, noch unberührte Altarbild Tintoretto's, das im Jahre 1900 gut gereinigt wurde, bedarf dringend einer Restaurierung. Die Ränder sind vielfach zerfetzt, die Leinwand ist schadhafte und viele Löcher konnten in derselben festgestellt werden. Die Rentoilierung des Bildes und eine vor-sichtige Restaurierung wird nach den Weisungen der Z.K. durchgeführt.

MDZK: št. III.F.12, 1.1913, str. 98: Tätigkeitsbericht.

Dr. Anton Matejček navaja starejšo literaturo o Tintorettovi slikinstvu. Niko-laja in stilno analizo.

Slika: str. 13 slika sv. Nikolaja po restoraciji

" 16 " " pred restauracijo.

MDZK: št. III.F.12, 1.1914 str. 12 -18: Der Tintoretto in Rudolfswert bei dr. Anton Matejček.

Cerkev je dobila nove zv. nove iz delavnice Samassa v Lj.

Zg. Danica, 1.1855, str. 221.

Zvonik je bil dodelan v gotskem stilu. Popravljen~~o~~ je bilo ostrešje cerkve, kar je naredil nek tesar - domačin.

Zg. Danica, 1.1860, str. 170.

Dva majhna oltarja ~~xxxx~~ nanovopozlačena. Veliki bo popolnoma nov - novogotski.

Zg. Danica, 1.1868, str. 297.

Merkwürdig ist die Capitelskirche. Grossartig ist der frühgothische Chor mit recht einfachem Kreuzgewölbe und Strebebfeilern. Die gleichgrosse Krypta hat grätiges Spitzbogengewölbe, welches auf acht achteckigen Pfeilern ruht. Es scheint, ~~man~~ ^{man} wollte eine grossartige Kirche bauen, aber die Mittel versiegten nachdem der Chor und die Sacristei fertig waren. Das Schiff ist enger als der Chor und gegen 20° nach Norden ~~geri~~ geneigt, und auch viel niedriger. Es hatte ursprünglich eine ebene Holzdecke mit polychromirten Wänden und keine Kapellen, welche man erst später durch ~~im~~ im Innern aufgeführte Mauern gewann und dann die Wölbung errichtete. Der Thurm stand ursprünglich einsam und sollte einst Wachthurm gewesen sein. Da er ~~ausser~~ ^{außer} der Achse des Chores stand, musste man das Schiff gegen Norden neigen, um an den Thurm zu stossen. Beachtenswert sind mehrere Grabdenkmale. Auch einige Olgemälde sind wertvoll. Der Hochaltar besitzt ein Blatt von Tintoretto (Op. Valvasor XI. p. 486.).

Konrad Crnologar: Kunstgeschichtliches aus Unterkrain, VII. Rudolfswert, MMK. IV. 1891. S. 7,8.

..... "Postavil je lep misijonski križ, v katerega so vdelane svetinje pravega Jezusovega križa..... Njegova najsrčnejša želja pa je bila, ako bi imel 80.000 gld., da bi cerkev podrl in zraven prezbiterija sezidal novo gotiško cerkev. Vse to bi bil on lahko zvršil, ako bi neki gospod pred njim ne bil potrošil mnogo denarja za druge reči, ki niso bile še toliko potrebne. Cerkev je imela pred 20 leti kakih 30.000 gld. imovine, Ko bi se

bila ta glavnica ohranila, bi se bile do sedaj skoraj obresti narastle, da ~~ni~~ bi bilo mogoče novo cerkev zidati. Nove cerkve ali ladije cerkve bi bilo tudi zato želeli, da bi bila širja in da bi se moglo več klopij napraviti, posebno klopij za moške, ker ti zares v kapiteljski cerkvi nimajo nobenega pravega prostora. In to je tudi vzrok, da toliko ne prihajajo v to cerkev, vsaj meščani ne....."

M. Preleznik: Peter Urh(živiljenjepis), Drobtinice, 1898, letnik XXX, str. 87.

Za postavitev zvonika na kapiteljski cerkvi v Novem mestu naj dajo svoje ponudbe glede dela in materiala vsi ~~xxxxxx~~ obrtniki, ki pridejo za takšna dela v pošte~~x~~ in sicer v tukajšni k.k. Kreisamts-Kanzley. L.^eitung 1824, knjiga 1, str. 428

"..... V Novem mestu oltarja slika slavnega Tintorettofa...."
Naši dopisi. Iz Ljubljane. - NOVICE, 20. junij 1877. L. XXXV, list 25, str. 201.

"Naj vam objavim, kako neutrudljivo se tukaj ukvarjajo z lepotičenjem cerkva in z prezidovanjem in zboljšanjem poslopij. Kar se tiče zaljšanja cerkva, so si velike zasluge pridobili naš obćeljubljeni gospod proš in z njim vred vsi korarji. Oni zaljšajo farno cerkev od znotraj in zunaj na s v o j e stroške. Dali so prva dva stranska žertvenika ponoviti in zvonik iznova kriti po gotiškem obrisu, ki se bo kmalo dodelan prijazno oziral po bližnjih dolinah in daljnih gorah. Krit bo s ploščicami, in viditi je, da mu ~~xxx~~ ga ne bo para ne blizo ne daleč. Leta 1856 je bila na mertvišču sozidana lepa kapelica, in več kot polovico stroškov so visokočastiti gos korar F.J. na se vzeli. .."

Dopisi. Iz Novega mesta /piše/ M.P. - NOVICE, 22. avgust 1860, L.

Slika starega pokopališča in c.

I. Slov. 1931, L. VII, št. 44, str. 351

Grob rimičeve Julije.

II. Slov. 1931, L. VII, št. 44, str. 353

Na Mestnih njivah pri Novem mestu je podobar in intarzist Ciril Podbevšek naredil intarzirano znamenje. Delo je zanimivo, saj predstavlja del novomeških starožitnosti.

Notica "Podobar Vodnik in znamenje v intarziji", Dolenjski list, št. 8., XIX., 22. feb. 1968., str. 10.

Panorama mesta.

Il. Slov. 1925, št. 230, št. 40.

Novo mesto v drugi pol. 17. stol. - litografija.

Il. Slov. 1927, št. 29, št. 6.

Zgod. poročila o naselbini šele po XI stol. Prve naselbine so bile pristave stiškega samostana, katerih središče je bil Gradec (sedanji Kapitelj) Stari Gradec je bil središče posestev, ki so se raztezala tudi v okolico, zlasti na Trško goro. Gotov je, da je stal že l. 1081. Čez 1250 let stoji ravno na tem mestu Markstatt.

Prava zgod. Novega mesta se začne l. 136, ko mu je podelil vojvoda Rudolf IV mestne pravice (od tod ime Rudolfswert). Mesto je bilo obdano z obzidjem. Turki mesto večkrat napadli, a ga niso nikdar napadli. Kot mejni kraj imelo mesto zelo živahen promet in trgovino, zato blagostanje (spomina na to dobo je veliki trg z arkadami) Ta zlata doba je trajala, dokler niso zgradili Karlovac, kamor se je preneslo središče obmejnega prometa in vojaščine. To je l. 1570. Mesto sedaj začelo propadati, številni požari. L. 1786 so na javni dražbi prodali stolpe mestnega obzidja.

Kapitel je ustanovil cesar Friderik III l. 1493. Na mestu, kjer je danes kapiteljska c. je bila majhna c. sv. Nikolaja, podružnica miropeške fare. Današnja c. je nastala v dveh dobah, Starejši gotski del je bil sezidan v

zač. 16. stol. Rad slabi časov so prenehali in nato prizidali stavbo do zvonika, tako, da tvori novi in stari del kot 70° Stolp je bil kasneje poviša V gl. oltarju slika sv. Nikolaja od Tintoretta, v str. pa Metzingerjeve slike

L. 1470 s priši frančiškani, katere so Turki preglani iz Bosne in nato iz Metlike. Od 166 - 1786 s bili v Novem mestu kapucini. Njih sam. in c. je Jožef II sprmenil v ~~xxxxxxx~~ vojaško skladišče. Na sm. vrtu se je od 1810 - 1925 nahajalo mestno pokopališče.

Slike: Novo mesto, pogled s strani Arke.

glavni trg

pogled na mesto proti jugo-zap.

sedanji rotovž, stari rotovž

Nov mesto v 17. stol. (lit.)

Stara novomeška gimn. in fasada franč.c.

m estni grb.

listina iz 16. stol, s katero je Harel V podelil mestu pravico do sejmov.

zastava meščanske garde

mesto s franč.c. in sam stanom.

Hiša Glavni trg št.24: razen prednjega dela do tal porušena. Na fasadi se je pokazala levo od vhoda stara slika Brezmadežne na luni z lilijo v desni in vencem zvezd okrog glave. Dekorativno dobra slikarija 17/18.stol. Ob slikariji in pod strešnim vencem široke rne proge kot okvirna delitev ~~poslikane~~ ploskve, ogli so črno rušticirano in z belimi progami na stikih črnih kvadratnih ploskev.

Hiša Glavni trg št.26: Popolnoma odrta v spodnjem delu. V deloma še stoječem zadnjem delu zazidan okrožen gotski ortal s posnetim prednjim robom in ajdovim zrnóm pri tleh. V pritličnem zidovju prednjega dela je zazidan kos osmerokotnega apnečastega stebra, kakor jih tu pogosto srečujemo.

Spredaj so bile nekdam lope z odprtimi stebrišči.

Hiša Glavni trg št.30: V pritličju na levem oglu se je pokazal začetek arkade na stebri, po kapitelu sodež iz ožnogotske dobe.

Hiša Glavni trg št.27.: je imela v pritličju zazidane lepe arkade na poznogot-skih stebrih. Eden rešen namenoma za svetilnik ob kapiteljski cerkvi.

Hiša Glavni trg št.4 : levo od vhoda odkrit kamnit steber tenes. oblike, blizu gotike z osnovnim blazinastim kapitelom in robovi posnetimi z lancetno listnim izhodom pod kapitule. Noga pa še nejasna. Verjetno začetek zazidane pritlične arkade.

Stele, CXVI, 27.3.1945, str.63-63.

Hiša v kateri je bila bivša pošta: An der Aussenwand des Gebädes, woselbst das Post- und Telegraphenamt untergebracht ist, ein Fresco - Gemälde zutage trat, das die Grablegung Christi darstellt. Das Gemälde darf wohl als eine beachtenswerthe Malerei betrachtet werden. Die mehr als lebensgross gemalten Figuren deuten auf eine gute Schule, wie zum Beispiel der halbentblöste Arm Magdalenens. Leider hat man es seinerzeit mit starkem Mörtelbewurfe überdeckt und dabei beschädigt. Das Gebäude war im 17. und 18. Jahrh. ein Kloster und gehörte die Wand mit dem aufgefundenen Bilde der Capelle an. Seit der Auflösung des Klosters diente das Gebäude als Militär - Verpflegs - magazin (damals mag die Übermörtelung erfolgt sein) und ging zuletzt in das Eigenthum der Gemeinde über. Die

NOVO~~x~~ MESTO: mesto

42.

Central - Commission hat dieses Gemäldes wegen nähere Erhebungen veranlasst.

MDZK:št.XXVI,1.1900, str.212, Notizen.

N.F.

Peter Hitzinger: Zur Geschichte von Neustadt oder Radolfswert.

MHVK. Januar 1859 str. 4.

Stoji na Glavnem trgu. V veži je vzdana črna plošča z lat. napisom. Nagrobnik
nekega duhovnika. *Collet* v spomen. uradu.
Sedaj založen z drvmi.

Stele, CXVI, 27.3.1945, str. 62.

Otočec : Brezmadežna.

Trilesti : (vsaj) 3 svetniki v skupini, fino v izrazu in koloritu.

Od istega sv. Trojica, Frančišek?

Brezmadežna sedeča, Jezus prebada kačo, preslikana.

Spoved sv. Janeza Nep. kompozicija sorodna Rainwaldovi. Preslikana.

Marijino oznanenje, sorodno Metzingerju.

Zadnja večerja, nek učenec Metzingerja.

Apucinski svetnik, oval, zelo izrazit in dober Metzinger.

Umirajoči sv. Frančišek - sav., mogoče Metzinger.

Roženvenška M. božja, če je Metzinger je popolnoma prslikan.

Marijino vnebovzetje, kakor v Velesovem. Čisto preslikano.

Don Sestor, iz bližine Metzingerjeve. Ne, mogoče on!.

Stele, LV, 4.7.1936, str. 22-23.

NOVO MESTO - študijska knjižnica

Kovina, olje 15x20 v dobrem okvirju srede 19.st. Dete sedeče v pokrajini
z rudečim čevlječkom v levi in slamnikom ob strani ter pračami pred seboj.
Sign.1.spod. Hofrichter 1847. Iz posesti Langerja.

Stele, IIA, ~~3161~~ 3.6.1947, str. 55

O postavitvi temeljnega kamna za narodni dom v Novem mestu piše dopis:
Naši dopisi, Novomesto 9. junija. - NOVICE, 11. junij 1873, L. XXXI,
list 24, str. 190.

"Odbor za ~~zidanje~~ narodnega doma v Novem mestu daje na temelju sestavljenih in pregledanih računov o finančnem stanju tega podvzetja od 1. februarja leta 1873 do konca aprila 1875. l. sledeči pregled do občnega znanja :
Dohodki. 1. Darila posameznih rodoljubov in narodnih društev 2915 gold. 95 kr., posojila domoljubov na dolžna pisma 2784 gold. denarji na mejnico izposojeni 6100 gold., razni dohodki 38 gold., skupni znesek dohodkov 11.837 godl. 95 kr. Stroški: Za zemljišče 2260 gold., za materijal in delo 8645 gold. 74 kr., obresti za izposojene denarje 721 gold. 28 kr., razni stroški 232 gold., 23 kr., skupni znesek stroškov 11.859 gold. 25 kr. če se odštejejo dohodki 11.837 gold. 95 kr., ostane primanjkljaj 21 godl. 30 kr. Od vpisanih daril in posojil še ni izplačanih 2776 gold. Podpisani odbor si šteje v svojo dolžnost, da izreče vsem p.t. rodoljubom, kateri so se ali z darili ali posojili vdeležili zidanja prvega narodnega doma na Slovenskem najsrčnejšo zahvalo s prošnjo, da blagovolijo tudi v prihodnje še po mogočosti podpirati narodno podvzetje. Ob enem pa prosi dobor vse častite domoljube slovenske, ki še ali niso pristopili kot podporniki narodnemu domu, ali so pa zaostali v plačevanju vpisanih doneskov, da izvolijo kmalu pristopiti in poslati obljubljeno podporo, da se kakor hitro mogoče izvrši blaga naprava, ki bo steber narodni reči na Dolenskem. Poslopje se bo letos toliko dodelano, da so bo mogla narodna čitalnica preseliti v pritlične prostore. Grof Josip Barbo, predsednik ; Janko Poljanec, tajnik. Opomba. Natančnejši račun, kakor tudi imenik vseh podpornikov narodnega doma se bo kmalu dotičnikom poslal."

Naši dopisi. Novomesto. (Oglas.) - NOVICE, 4. avgust 1875. L. XXXIII,
list 31, str. 260.

Kip sv. Jakoba iz Trške gore pri nekem kmetu najden. 68 cm visok, lipa precej črviv. Desna roka in desna noga (stopala) mu manjkata. Čas: konec 17. stol. Zelo fin kip. Barva vsa odstranjena.

Stele, XCVII, 4.6.1914, str. 11.

Slika B. Jakca : Ajda(s Trško goro pri Novem mestu v ozadju)
pastel iz 1.1928.

11. Slav. 1926, št. 19, šte. 4.

Krajevski poudarja poudarja poudarja poudarja